

Taalintensiveerders in reacties op mannelijke en
vrouwelijke opiniemakers

*Language intensifiers in reactions on male and female
opinion makers*

Radboud Universiteit Nijmegen

Bachelorscriptie Communicatie- en Informatiewetenschappen

Bachelor thesis Communication- and Information Sciences

Marijn van Ellen s4819047

Begeleider: Dr. H.W.M. Giesbers

07-06-2019

Radboud Universiteit, Nijmegen

1. Voorwoord

Voor u ligt de scriptie over taalintensiveerders in reacties op mannelijke en vrouwelijke opiniemakers. Deze scriptie is geschreven voor het halen van mijn Bachelor voor de opleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Radboud Universiteit. Het is een corpusonderzoek bestaande uit onlinereacties op artikelen van internetfora die zijn gecodeerd aan de hand van taalintensiveerders.

Samen met mijn begeleider, dr. H.W.M. Giesbers, en mijn groepsgenoten heb ik dit onderzoek uitgevoerd. We hebben gezamenlijk het corpus samengesteld en de onderzoeksvraag bedacht. We stelden deadlines voor onszelf voor wanneer we een volgende stap af zouden hebben en kwam dan samen om te evalueren hoe het was gegaan, de volgende stap te bepalen en om vragen te stellen. Ik vond het samenstellen van het corpus best moeilijk, omdat niet alle internetfora de optie hebben om reacties achter te laten en om een mannelijke en vrouwelijke auteur te vinden bij hetzelfde nieuwsthema. Het kostte veel tijd, maar is uiteindelijk gelukt.

Van mijn groepsgenoten wil ik vooral Matthijs Rouw bedanken voor zijn inzet bij het maken van het SPSS-bestand en het uitleggen van de toetsen die we moesten uitvoeren. Mijn begeleider wil ik bedanken voor het beantwoorden van vragen en het geven van feedback. Als laatste wil ik mijn medestudenten bedanken voor de gezamenlijke schrijfsessies en de steun die ik aan hen heb gehad.

2. Samenvatting

Taalintensiveerders worden veel ingezet om standpunten krachtiger over te laten komen. Ze komen onder andere voor op het Internet in reacties die door iedereen geplaatst kunnen worden. Zowel vrouwelijke en mannelijke auteurs krijgen reacties op de onlineartikelen die zij schrijven. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen of er een verschil zit in het sentiment en het aantal taalintensiveerders in reacties op mannelijke en vrouwelijke auteurs. De onderzoeksvraag is dan ook: Wat is het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en vrouw uitgedrukt in het sentiment en het aantal taalintensiveerende middelen?

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is er een corpus samengesteld. Dit corpus bevat 300 reacties afkomstig van diverse internetfora. Bij een specifiek nieuwsthema werd zowel een artikel geschreven door een man als door een vrouw gezocht. Van deze artikelen werden de eerste drie reacties met meer dan 40 woorden verzameld. Deze reacties zijn vervolgens gecodeerd aan de hand van de categorieën woordsoort, stijlfiguren en typografie uit Liebrecht (2015). Na het coderen is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend.

Het resultaat van dit onderzoek toonde geen significante verschillen tussen reacties op mannen en vrouwen. Het algehele sentiment van de reactie verschilde niet significant en daarnaast verschilden de typen taalintensiveerders die waren gebruikt en het aantal taalintensiveerders dat was gebruikt in de reacties ook niet significant. De conclusie en daarmee het antwoord op de onderzoeksvraag is dan ook dat er geen significante verschillen gevonden zijn tussen reacties op mannen en vrouwen.

De auteurs van de artikelen waren in dit onderzoek geen uitgesproken types en daarnaast is er ook geen gebruik gemaakt van uitgesproken nieuwsthema's. Voor vervolgonderzoek kan dit wel meegenomen worden en zijn de resultaten wellicht anders.

3. Inleiding

Op Internet kan iedereen tegenwoordig zijn of haar mening laten horen en hierbij kunnen taalintensiveerders ingezet worden. Diverse internetfora bieden de mogelijkheid om te reageren onder artikelen. Dit kunnen reacties zijn waarbij iemand zijn of haar mening laat horen over het onderwerp dat in het artikel is besproken, maar deze reacties kunnen ook de vorm aannemen van evaluaties van de auteur van het artikel. Taalintensiveerders worden dan gebruikt om de evaluatie van de auteur kracht bij te zetten. Deze evaluaties gericht op de auteur kunnen een positieve of negatieve toon bevatten. Reacties op Sylvana Simons met betrekking tot de zwartepietendiscussie bijvoorbeeld, bevatten meestal een negatieve toon gericht op de auteur. Een voorbeeld van zo'n reactie is: "Een totaalverbod, met bepaalde kapsels heeft ze wel erg veel weg van een pietje dus misschien niet eens zo'n slecht idee." Dit is een reactie onder een onlineartikel van *De Dagelijkse Standaard* waarin Sylvana's mening over de zwarte pieten naar voren komt (Willemsen, 2019). In dit geval is de negatieve toon van de reacties namelijk niet gericht op de uitspraken die Sylvana Simons doet over het onderwerp, ze zijn gericht op haar als persoon.

In de zin "Nu moet ik op deze belachelijk hete dag ook nog eens dealen met die verschrikkelijke wespen." komt een aantal woorden voor met een geïntensiveerd karakter. Namelijk het bijvoeglijk naamwoord *belachelijk*, het werkwoord *dealen* en het bijvoeglijk naamwoord *verschrikkelijke*. Deze drie woorden geven de zin een geïntensiveerd karakter omdat er een meer neutrale vervanger gebruikt zou kunnen worden of ze kunnen zelfs weggelaten worden, zonder dat de boodschap van de zin verandert. De zin kan dan worden: 'Nu moet ik op deze hete dag ook nog eens omgaan met die wespen.' Dit is een meer neutrale zin, met dezelfde boodschap als de geïntensiveerde zin.

Het komt regelmatig voor dat men taalintensiveerders inzet om lezers of toehoorders beter te kunnen overtuigen van een bepaald standpunt. Bowers (1963) definieert taalintensiveerders als woorden die afwijken van het neutrale. Dit kan zowel op een versterkende of verzwakkende manier voorkomen. Wanneer taalintensiveerders worden ingezet om een standpunt kracht bij te zetten, is dit een afwijking die versterkend werkt om de overtuigingskracht te verhogen (Buller et al., 2000a).

Voor dit onderzoek zal niet alleen gekeken worden naar gebruik van taalintensiveerders in reacties op auteurs van artikelen in het algemeen, maar er zal een onderscheid gemaakt worden tussen mannelijke en vrouwelijke auteurs. Dit onderzoek zal achterhalen of er op artikelen geschreven door mannelijke auteurs op een andere manier gereageerd wordt dan op

artikelen geschreven door vrouwelijke auteurs. Dit zal worden gedaan door taalintensiveerders in de reacties te coderen en naar het sentiment van de algehele reactie te kijken.

4. Theoretisch kader

De reacties waar het om gaat in dit onderzoek zijn evaluatieve reacties waarin taalintensiveerders ingezet zijn. Evaluatieve teksten geven een beoordeling of waardering van de schrijver weer (Wieringa, 2009). De reageerders delen een mening en geven daarmee een oordeel over het artikel of de auteur van het artikel.

4.1 Soorten taalintensiveerders

Taalintensiverende middelen worden gebruikt om een standpunt krachtig te laten overkomen (Schellens, 2013). Zoals ook hierboven beschreven is, worden taalintensiverende middelen ingezet om de overtuigingskracht te vergroten (Buller et al., 2000a). Schellens (2013) heeft onderzoek gedaan naar het gebruik van taalintensiveringen op het Internet, in de krant en in debatten in de Tweede Kamer. Dit onderzoek toonde dat taalintensiveerders meer worden ingezet op het Internet dan in de krant. Daarnaast bleek uit dat onderzoek dat er op Internet andere soorten taalintensiveringen worden gebruikt dan in de krant. Typografische intensiveringen worden onder andere meer gebruikt in reacties op internetfora dan in de krant (Schellens, 2013). Dit type taalintensiveringen uit zich in het gebruik van bijvoorbeeld hoofdletters en uitroeptekens (Liebrecht, 2015). Dit is een manier waarop de schrijvers hun mening kracht bij willen zetten.

Daarnaast worden bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden ook veel ingezet als taalintensiveringen op het Internet (Schellens, 2013). Dit zijn woorden als ‘gestoord’ of ‘lullig’. In het geval van een bijvoeglijk naamwoord zegt het woord iets over het daaropvolgende zelfstandig naamwoord en in het geval van een bijwoord zegt het woord iets over een ander woord dan een zelfstandig naamwoord. Het soort taalintensivering waarbij dit soort woorden ingedeeld kan worden is woordsoorten (Liebrecht, 2015). Het verschil tussen de taalintensiveerders die op het Internet gebruikt worden en die in de krant is dat de taalintensiveerders op het Internet vaak grover zijn dan die in de krant. Het gebruik van minder nette woorden als taalintensiveerder wordt misschien vaker op het Internet gebruikt dan in de krant, omdat het Internet anonimiteit biedt en door anonimiteit is het moeilijk traceerbaar wie de reactie geplaatst heeft (Schellens, 2013).

Naast de twee soorten van taalintensivering die hierboven genoemd worden, zijn er nog meerdere soorten taalintensivering, zoals stijlfiguren (Liebrecht, 2015). In het geval van een stijlfiguur wordt de vormgeving van een zin veranderd. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden door het gebruik van een hyperbool, ironie of een vergelijking (Van Mulken, 2010). Stijlfiguren vormen aanpassingen van normaal taalgebruik en kunnen daardoor beschouwd worden als een indicator van taalintensivering (Liebrecht 2015). Voorbeelden van een taalintensiverend stijlfiguur zijn ‘‘Hij is *zo doof als een kwartel*’’ en ‘‘*Iedereen* doet hieraan mee’’ (Liebrecht, 2015, p. 290). Het eerste voorbeeld neemt de vorm aan van een vergelijking en het tweede voorbeeld is een hyperbool die taalintensiverend werkt.

Van Mulken en Schellens (2012) deden onderzoek naar het opmerken van taalintensiveerders in tekstfragmenten door de lezers. De proefpersonen kregen in dit experiment twee tekstfragmenten te zien waarvan één wel taalintensiveerders bevatte en het andere niet. Nu bleek dat de proefpersonen de stukken tekst die wel taalintensiveerders bevatte subjectiever en krachtiger ervaarden dan de tekstfragmenten zonder taalintensiveerders. Dus de taalintensiveerders worden wel degelijk opgemerkt door lezers (Van Mulken & Schellens, 2012).

4.2 Gebruik van taalintensiveerders

Een reden voor het gebruik van taalintensiveerders in een stuk tekst kan zijn dat taalintensiveerders een positief effect hebben op de overtuigingskracht van een tekst. Dit is uit verschillende onderzoeken gebleken. Buller et al. (2000a) hebben onderzoek gedaan naar de invloed van een tekst met hoge taalintensiteit op de attitude van de lezers tegenover zonveiligheid. Hoge taalintensiteit houdt in dat een tekstfragment veel taalintensiveerders bevat in tegenstelling tot lage taalintensiteit waarbij een tekst weinig taalintensiveerders bevat. In dit onderzoek ontvingen de proefpersonen brochures en nieuwsbrieven over zonveiligheid waarin de taalintensiteit varieerde. Zij toonden aan dat de tekst met een hoge taalintensiteit een positief effect had op de attitude van de lezers tegenover zonveiligheid (Buller et al., 2000a). Bowers (1963) legt uit dat emotie en extremiteit verbonden zijn met een hoge taalintensiteit. Voor een onderwerp als zonveiligheid, zoals hierboven besproken, is het begrijpelijk dat emotie en extremiteit worden ingezet in de vorm van taalintensiveerders om de overtuigingskracht te versterken.

Echter, er zijn ook onderzoeken uitgevoerd die lieten zien dat hoge taalintensiteit niet altijd een versterkend effect heeft op overtuigingskracht. Hornikx, Pieper en Schellens (2008) onderzochten het verschil tussen versterkende en verzwakkende taalintensiveerders in reclame

over cosmetica. Er werden uitdrukkingen gebruikt zoals ‘*absoluut* een zachtere huid’ als versterker en ‘*vaak* een zachtere huid’ als verzwakker. Uit het onderzoek bleek dat de versterkende en verzwakkende taalintensiveerders beide niet als meer overtuigend werden ervaren ten opzichte van de tekst zonder een vorm van taalintensiveerders (Hornikx et al., 2008). Naast de uitdrukkingen met taalintensiveerders bevatte dit onderzoek namelijk ook uitdrukkingen zonder geïntensiveerd karakter, zoals ‘een zachtere huid.’ Deze werden dus als net zo overtuigend ervaren als de uitdrukkingen met taalintensiveerders. Nu is het zo dat alle uitdrukkingen die werden gebruikt in dit onderzoek positief van aard waren. Taylor (1991) geeft aan dat mensen een positief bericht makkelijker aannemen dan een negatief bericht, omdat ze dit veel liever horen. Dat niet-geïntensiveerde uitdrukkingen niet als minder overtuigend werden ervaren, kan erop wijzen dat taalintensiveerders niet per se bijdragen aan de overtuigingskracht wanneer het toch al om positieve gevolgen gaat.

Het onderzoek van Buller et al. (2000a) ging om een negatief bericht. In dat bericht werd er gewaarschuwd voor het gevaar van de zon, wat negatieve gevolgen oplevert. Het onderzoek van Hornikx et al. (2008) ging juist over een positief bericht. Het ging over het krijgen van een zachtere huid, een positief gevolg. Bij het negatieve bericht werden taalintensiveerders ingezet om bij te dragen aan de overtuiging van de boodschap en bij het positieve bericht waren taalintensiveerders overbodig. Dit kan betekenen dat taalintensiveerders een belangrijkere functie hebben bij het brengen van negatief nieuws. Over het algemeen blijft een negatief bericht langer hangen in het geheugen dan een positief bericht (Baumeister, Finkenauer & Vohs, 2001). Daarnaast hebben mensen ook meer aandacht voor een negatief bericht (Jing-Schmidt, 2007). Aangezien negatieve berichten meer aandacht krijgen van lezers dan positieve berichten is het begrijpelijk dat er dan ook voor wordt gekozen om taalintensiveerders in te zetten. De overtuigingskracht van de tekst is heel hoog wanneer er veel aandacht is voor de tekst én er taalintensiveerders voorkomen in de tekst (Buller et al., 2000a; Jing-Schmidt, 2007).

4.3 Mannen en vrouwen als online opiniemakers

Naast de aandacht die aan taalintensiveerders geschonken wordt in dit onderzoek, wordt ook het mogelijke verschil tussen de bejegening van mannelijke en vrouwelijke auteurs in kaart gebracht. Vrouwen werden lange tijd achtergesteld aan mannen (Rosaldo, Lamphere, & Bamberger, 1974). Al is deze kloof tussen het mannelijke en vrouwelijke geslacht al wel smaller geworden, mannen en vrouwen worden nog steeds niet helemaal als gelijken gezien. Vrouwen kunnen tegenwoordig wel meer invloed uitoefenen in de maatschappij en hebben meer macht, maar vrouwen worden er nog wel minder voor erkend dan mannen. Wanneer een man en vrouw

dezelfde status hebben, wordt de man alsnog op een hoger niveau geplaatst. Als een man en vrouw bijvoorbeeld eenzelfde functie vervullen, dan wordt de man alsnog als meer competent gezien dan een vrouw (Rosaldo et al., 1974).

Deaux en Taynor (1973) vroegen in hun onderzoek aan studenten hoe ze een aantal verschillende personen van het meest naar het minst competent zouden plaatsen op basis van interviews die met de stimuluspersonen gehouden waren. De stimuluspersonen waren een hoogopgeleide man en vrouw en een laagopgeleide man en vrouw. Uit dit onderzoek bleek dat een hoogopgeleide man als meest competent werd gezien, met de hoogopgeleide vrouw daaronder (Deaux & Taynor, 1973). Het feit dat de man boven de vrouw is geplaatst geeft aan dat het geslacht een doorslaggevende factor was. Als alleen het opleidingsniveau ertoe deed bij de beoordeling van de stimuluspersonen, dan zouden de man en vrouw eigenlijk naast elkaar geplaatst moeten zijn.

Citron (2009) legt uit dat sociale media tegenwoordig een bron zijn van negatieve reacties op het Internet en deze zijn voornamelijk gericht op vrouwen. De anonimiteit die het Internet biedt, geeft mensen de kans om reacties achter te laten zonder dat iemand erachter kan komen van wie het is. Dit is aantrekkelijk voor mensen die negatieve reacties willen achterlaten (Choi, 2013). Daarnaast zorgt de anonimiteit ook voor een toename van het aantal internetgebruikers dat reacties achterlaat die een persoonlijke aanval bevatten. Mensen hebben er wel oren naar om anoniem allerlei opmerkingen te maken. Hoe meer dit voorkomt op het Internet, hoe groter de kans dat er ook steeds meer mensen op een vervelende manier gebruik van gaan maken (Choi, 2013).

Linneman en Melchior (2017) onderzochten of vrouwelijke opiniemakers anders bejegend werden dan mannelijke opiniemakers en of vrouwen vaker persoonlijke aanvallen naar hun hoofd krijgen dan mannen. Dit deden zij door naar reacties te kijken onder artikelen uit *De Volkskrant*. Dit onderzoek liet zien dat vrouwen inderdaad vaker persoonlijk worden aangevallen dan hun mannelijke collega-opiniemakers (Linneman & Melchior, 2017). Deze uitkomst laat duidelijk zien dat er wel degelijk een verschil zit in de bejegening van mannelijke en vrouwelijke opiniemakers. Het komt ook op steeds meer online mediaplatforms voor dat de optie om commentaar te geven als lezer wegvalt (Linneman & Melchior, 2017). Het steeds maar toenemende aantal negatieve reacties is hier de oorzaak van. De ene vrouw kan beter omgaan met persoonlijke aanvallen van reageerders dan de ander. Sommige vrouwen kunnen het negeren omdat ze er inmiddels aan gewend zijn en het niet persoonlijk opvatten. Anderen gaan door de negativiteit twifelen of het wel slim is om hun mening te laten horen (Linneman & Melchior, 2017). Dit zou ertoe kunnen leiden dat mannelijke opiniemakers nog altijd in de

meerderheid zullen blijven. Vrouwen worden niet echt gestimuleerd om te blijven schrijven op deze manier.

Een onderzoek uitgevoerd door *The Guardian* naar de 70 miljoen reacties onder haar artikelen liet zien dat vrouwen meer negatieve onlinereacties over zich heen kregen dan mannen (Gardiner, 2016). Namelijk, van de 10 schrijvers die het grootste aantal negatieve reacties kreeg, waren er 8 vrouwelijk. Bovendien waren de 10 schrijvers die de minste negatieve reacties ontvingen allemaal mannelijk (Gardiner et al., 2016). Dit laat een duidelijk verschil zien tussen mannelijke en vrouwelijke schrijvers wat betreft de toon van de reacties die ze krijgen. Het onderzoek liet namelijk ook zien dat de reacties grotendeels gericht waren op de auteur in plaats van het onderwerp van het artikel (Gardiner et al., 2016).

Er zijn veel mogelijke taalintensiveerders die bij kunnen dragen aan de kracht van een tekst. Taalintensiveerders kunnen bijvoorbeeld worden ingezet om anderen te overtuigen van een bepaald standpunt of om een gevoel zo duidelijk mogelijk over te brengen via tekst (Buller et al., 2008; Bowers, 1963). Taalintensiveerders kunnen een positief of negatief karakter aan een stuk tekst geven. Reageerders op Internet gebruiken dan ook regelmatig taalintensiveerders om een negatieve of positieve reactie achter te laten. Linneman en Melchior (2017) toonden aan dat negatieve reacties vaker aan vrouwelijke auteurs zijn gericht dan aan mannelijke auteurs. Daarnaast is het zo dat de reacties op vrouwelijke auteurs vaker persoonlijke aanvallen zijn dan reacties op mannelijke auteur (Gardiner, 2016; Linneman & Melchior, 2017). In de huidige maatschappij is het dus nog steeds zo dat vrouwen en mannen niet helemaal als gelijken behandeld worden. In dit onderzoek worden de reacties onder de artikelen gecodeerd op basis van taalintensiveerders. Daarnaast wordt er onderzocht of het sentiment van de reactie positief of negatief is:

De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt: *Wat is het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en een vrouw uitgedrukt in het sentiment en het aantal taalintensiverende middelen?*

Deze vraag zal met behulp van drie deelvragen beantwoord worden. Allereerst zal het verschil tussen het algehele sentiment van de reacties meegenomen worden om erachter te komen of er een significant verschil zit tussen het sentiment van een reactie op een man en vrouw. Deze vraag luidt: *Is er een verschil in het sentiment van de reacties op mannen en vrouwen?*

De tweede deelvraag gaat in op de hoeveelheid taalintensiveerders die ingezet worden in reacties op mannen en vrouwen. Met deze vraag kan worden achterhaald of er een significant verschil naar voren komt wat betreft de hoeveelheid taalintensiveerders in reacties

op mannen en vrouwen. Deze vraag luidt: *Is er een verschil in het aantal taalintensiverders in reacties op mannen en vrouwen?*

De laatste deelvraag die in dit onderzoek beantwoord zal worden is: *Worden er verschillende typen taalintensiverders gebruikt in reacties op mannen en vrouwen?* Met deze vraag wordt achterhaald of er een significant verschil bestaat in de soorten taalintensiverders die in de reacties voorkomen. Bijvoorbeeld dat bij reacties op vrouwen vaker een taalintensiverend werkwoord voorkomt terwijl taalintensiverende affixen meer voorkomen in reacties op mannen.

5. Methode

5.1 Materiaal

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag is er een corpus samengesteld. Dit corpus bestond uit evaluatieve onlinereacties onder artikelen die geschreven zijn door mannelijke en vrouwelijke opiniemakers. De artikelen waren geselecteerd aan de hand van verschillende nieuwsthema's en komen uit de jaren 2015-2019. Een aantal voorbeelden van de nieuwsthema's waarop gezocht is waren klimaatdemonstraties, vlees eten, vaccinaties en het pensioenstelsel. Bij elk thema werden twee artikelen gezocht, de ene was geschreven door een mannelijke schrijver en de ander door een vrouwelijke schrijver. Bij elk artikel werden de eerste drie reacties met 40 of meer woorden geselecteerd voor het corpus. Bij dit selectieproces zijn alleen de reacties op het artikel zelf meegenomen, reacties op andere reacties zijn niet in het corpus opgenomen.

Verschillende internetfora zijn geraadpleegd bij het zoeken naar de artikelen. Belangrijk was dat de internetfora de mogelijkheid hadden om te reageren op artikelen. Als die mogelijkheid er niet was, dan waren er simpelweg geen reacties die opgenomen konden worden in het corpus. Een aantal voorbeelden van de internetfora zijn Facebook, Joop BNNVARA, NRC en de Telegraaf (zie bijlage 1).

In totaal bestond het corpus uit 300 onlinereacties. Hiervan waren 150 onlinereacties afkomstig van artikelen geschreven door vrouwelijke auteurs en 150 reacties afkomstig van artikelen geschreven door mannelijke auteurs.

5.2 Procedure

Voor de procedure van het coderen werd het onderzoek van Liebrecht (2015) als basis gebruikt. Net als in dat onderzoek heeft er eerst een oefenronde plaatsgevonden. Dit is gedaan om ervoor

te zorgen dat de codeurs wisten op basis waarvan de reacties geanalyseerd moesten worden met betrekking tot taalintensiverders in de reactie en het sentiment van de reactie. De oefenronde was van belang om ook afspraken te kunnen maken over wat er gedaan zou worden met bepaalde twijfelgevallen, zodat dit niet pas bij het echte codeerwerk naar boven zou komen en er dan niet heel verschillend gecodeerd bleek te zijn.

Bij het daadwerkelijke coderen van het corpus zijn de codeurs halverwege samengekomen om te controleren of de coderingen enigszins overeenkomen (Liebrecht, 2015). Beide codeurs volgden twee stappen bij het coderen. De eerste stap bestond uit het bepalen van het algemene sentiment van de reactie en in de tweede stap werden de geselecteerde taalintensiveringen die in de reactie voorkwamen gecategoriseerd. Liebrecht (2015) deed dit op basis van vier verschillende categorieën en deze zijn op bijna dezelfde manier aangehouden in dit onderzoek. De categorie woordsoorten, stijlfiguren en typografie zijn overgenomen uit het onderzoek van Liebrecht (2015). De categorie syntactisch niveau is weggelaten voor dit onderzoek. De omvang van het corpus dat voor dit onderzoek is samengesteld is te klein om een gedetailleerde categorisatie te maken, daarom is ervoor gekozen om een variabele weg te laten. Daarnaast is deze laatste variabele uit Liebrecht (2015) weggelaten omdat deze in sommige gevallen moeilijk te onderscheiden was van de categorie stijlfiguren. Aangezien syntactisch niveau ingewikkeld kan zijn om te herkennen én overlap kan hebben met de categorie stijlfiguren, is ervoor gekozen om deze niet mee te nemen in dit onderzoek.

De categorie woordsoorten zal worden gemeten op nominaal meetniveau en binnen deze categorie vallen de woorden die zijn toegevoegd aan een zin om deze een intensiverend karakter te geven. Deze categorie is opgedeeld in verschillende variabelen die op nominaal niveau zijn gemeten, namelijk zelfstandig naamwoorden, werkwoorden, adverbialen, affixen en overig.

De eerste variabele die is gemeten is die van woordsoort zelfstandig naamwoorden. Hieronder vallen alle zelfstandig naamwoorden die een intensiverend karakter hebben in een reactie. Een voorbeeld van een intensivering van deze variabele is: "Ze zien echter geen reden om een apart administratief *circus* op te tuigen voor een handjevol klanten." Het zelfstandig naamwoord *circus* wordt hier intensiverend gebruikt omdat een andere term ook voldoende is om de boodschap over te brengen. Het zou bijvoorbeeld vervangen kunnen worden door het woord *afdeling* of *bedrijfstak*, die op een zachtere manier duidelijk maken wat de reageerder wil zeggen. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele woordsoort zelfstandig naamwoord was adequaat: $\kappa = .70, p < .001$.

De tweede variabele onder de categorie woordsoort is die van werkwoorden. Binnen

deze categorie werden alle werkwoorden met een intensiverend karakter gecodeerd. Een voorbeeld van een geïntensiveerd werkwoord uit het corpus is: ‘‘Persoonlijk ben ik vooral blij met die oost Europeanen die in groepjes op het Damrak en de nieuwedijk *flaneren*.’’ *Flaneren* kan vervangen worden door het niet geïntensiveerde werkwoord wandelen, waar hetzelfde mee is gezegd. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele woordsoort werkwoord was adequaat: $\kappa = .70, p < .001$.

Een andere variabele die in dit onderzoek gemeten is onder de categorie woordsoort is die van de adverbialen. Hieronder vallen alle bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden die geïntensiveerd zijn in de reacties van het corpus. Een voorbeeld hiervan is: ‘‘Deze auteur beschrijft hoe *lachwekkend* laag de afbetaling is...’’ *Lachwekkend* vervult in deze zin de functie van bijwoord, omdat het iets over een ander bijwoord zegt. Het kan in dit voorbeeld weggelaten worden om dezelfde boodschap over te brengen, vandaar dat het als een intensivering werd gezien. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele woordsoort adverbialen was adequaat: $\kappa = .71, p < .001$.

Onder de variabele van woordsoort affixen vallen alle toevoegingen aan woorden. Dit kunnen zowel voorvoegsels als achtervoegsels zijn. Een voorbeeld hiervan is: ‘‘Om nog maar meer geld rond te pompen is er 1 of andere *kulmaatregel* bedacht...’’ *Kul-* is hier als voorvoegsel gebruikt om te intensiveren, het kan namelijk ook weggelaten worden zonder dat de boodschap verandert. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele woordsoort affixen was acceptabel: $\kappa = .62, p < .001$.

De variabele woordsoort overig is redelijk breed. Dit zijn de intensiveerders die wel onder de categorie woordsoort vallen, maar die niet onder een van de andere variabelen hierboven vallen. Een voorbeeld is: ‘‘De **echte** Amsterdammer is allang zo’n beetje uitgestorven reeds, *hahahaha!*’’ Het ‘gelach’ aan het eind van de uitspraak is intensiverend omdat het normaliter niet zo in geschreven tekst wordt gebruikt en het ook weggelaten kan worden zonder dat de boodschap verandert. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele woordsoort overig was adequaat: $\kappa = .72, p < .001$.

De categorie stijlfiguren is opgedeeld in de variabelen ironie en overig en deze worden tevens gemeten op nominaal niveau.

De variabele stijlfiguren ironie omvat alle ironische uitspraken die in de reacties voorkwamen. Een voorbeeld uit het corpus is: ‘‘*Onze Carla heeft de oplossing* ‘‘gesloten opvang voor ‘veilige’ landers’’.’’ De ironische uitspraak onze Carla heeft de oplossing blijkt uit de context van de reactie. De reageerder is het niet eens met de opiniemaker en zet ironie in

als intensieverder. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele stijlfiguren ironie was adequaat: $\kappa = .74, p < .001$.

De variabele stijlfiguren overig is, net als de variabele woordsoort overig, redelijk breed. Hieronder vallen alle stijlfiguren afgezien van ironie die in de reacties van het corpus voorkomen. Een voorbeeld hiervan is: “Blijkbaar moeten er eerst een heleboel *kalveren verdrinken voordat we de put gaan dempen.*” Dit voorbeeld laat een intensivering zien op basis van een uitdrukking, dit dient dus niet letterlijk genomen te worden. De boodschap kan ook overgebracht worden op een andere manier, zoals “Blijkbaar moet het eerst fout gaan, voordat er iets aan gedaan wordt.” De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele stijlfiguren overig was acceptabel: $\kappa = .69, p < .001$.

De laatste variabele die in dit onderzoek is gecodeerd, is die van de typografie. Hieronder vallen de hoofdletters en leestekens die taalintensiverend zijn ingezet. Een aantal voorbeelden uit het corpus zijn: “Wat ging er wel goed onder *RUTTE?*” en “In ruil daarvoor moet hij vertellen wat de regering hem influistert!!!” Als de hoofdletters van RUTTE met kleine letters waren geschreven en de uitroeptekens in het tweede voorbeeld weg waren gelaten werd dezelfde boodschap overgebracht, ze hebben dus een intensiverende werking. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele typografie was adequaat: $\kappa = .79, p < .001$.

Op reactieniveau zal er ook worden gecodeerd wat het algehele sentiment is dat de reactie met zich mee draagt. Dit sentiment werd gemeten op een schaal van 1-10 waarbij 1-5 als negatief sentiment beschouwd werd en 6-10 als positief sentiment van de algehele reactie. In SPSS werd 1-5 gelabeld als 1 (negatief) en 6-10 als 2 (positief). De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele sentiment was acceptabel: $\kappa = .56, p < .001$.

Op de intercodeursbetrouwbaarheid te berekenen is de Cohen's Kappa gebruikt, omdat het bij een corpus onderzoek moeilijker is een hoge betrouwbaarheid te hebben dan bijvoorbeeld bij een experiment. Daarom is er ook afgesproken dat de Cohen's Kappa vanaf 0.5 voldoende is

Als laatste is er nog een ratio-variabele toegevoegd. Dit is gedaan om het verschil in aantal taalintensiveerders in reacties op mannen en vrouwen te kunnen meten. De reacties van het corpus verschilden in aantal woorden, waardoor er geen eerlijke vergelijking gemaakt kon worden tussen reacties op een man en vrouw. De ratio-variabele geeft namelijk het aantal taalintensiveerders weer per 100 woorden. Om de ratio te kunnen berekenen is het gehele aantal woorden van de reactie meegenomen, dus niet alleen de woorden van de taalintensiveerders in de reacties. Op deze manier kan er eerlijk gemeten worden of er een verschil is.

5.3 Statistische toets

Om antwoord te geven op de verschillende deelvragen en daarmee op de onderzoeksvraag is er twee keer een Chi-kwadraat toets uitgevoerd. De eerste is uitgevoerd om het verschil in sentiment van de reactie en geslacht te meten en de tweede om erachter te komen of er een verschil is in het gebruik van de verschillende taalintensivereiders in de reacties op mannen en vrouwen.

Daarnaast is er een *t*-toets uitgevoerd om te achterhalen of er een verschil is in het aantal taalintensivereiders dat gebruikt is in de reacties op mannen en vrouwen.

6. Resultaten

Deelvraag 1: Is er een verschil in het sentiment van de reacties op mannen en vrouwen?

Om te achterhalen of er verschil is in het sentiment van de reacties op mannen en vrouwen is er een Chi-kwadraat toets uitgevoerd. Uit de χ^2 -toets tussen Sentiment van de reactie en Geslacht bleek geen significant verband te bestaan ($\chi^2(1) = 1.06, p = .304$). Vrouwen dan wel mannen werden niet significant negatiever benaderd in onlinereacties.

Tabel 1. Sentiment van de reactie (positief of negatief) tegenover Geslacht (man of vrouw) van de opiniemaker

	Vrouw	Man	Totaal
Negatief	112 (75%)	104 (69%)	216 (72%)
Positief	38 (25%)	46 (31%)	84 (28%)
Totaal	150 (100%)	150 (100%)	300 (100%)

Deelvraag 2: Is er een verschil in het aantal taalintensivereiders in reacties op mannen en vrouwen?

Om antwoord te krijgen op de vraag of er een verschil is in het aantal taalintensivereiders in reacties op mannen en vrouwen is er een *t*-toets uitgevoerd. Uit een *t*-toets van Ratio en Geslacht bleek er geen significant verschil te zijn tussen het aantal taalintensivereiders in reacties op mannen en vrouwen ($t(298) = 1.06, p = .291$). Er kwamen niet significant meer taalintensivereiders voor in onlinereacties op artikelen geschreven door mannen of vrouwen.

Tabel 2. Gemiddelden en standaarddeviaties van het aantal taalintensieveerders in reacties op mannen en vrouwen.

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Vrouw	9.66	6.23	150
Man	8.93	5.62	150

Deelvraag 3: Worden er verschillende typen taalintensieveerders gebruikt in reacties op mannen en vrouwen?

Om erachter te komen of er verschil is in het gebruik van de verschillende taalintensieveerders in reacties op mannen en vrouwen is er een Chi-kwadraat toets uitgevoerd. Uit de χ^2 -toets tussen Type intensiveerder en Geslacht bleek geen significant verband te bestaan ($\chi^2 (7) = 2.83$, $p = .900$). Er werd niet significant meer gebruik gemaakt van een specifieke taalintensiveerder in onlinereacties op artikelen geschreven door mannen of vrouwen.

Tabel 3. Aantallen van de taalintensieveerders die voorkwamen in reacties op mannen en vrouwen.

	Vrouw	Man	Totaal
Zelfstandig naamwoord	163 (14%)	167 (14%)	330 (14%)
Werkwoord	111 (10%)	99 (9%)	210 (9%)
Adverbiale	352 (31%)	376 (32%)	728 (32%)
Affixen	11 (1%)	13 (1%)	24 (1%)
Woordsoort overig	71 (6%)	85 (7%)	156 (8%)
Ironie	45 (4%)	43 (4%)	88 (4%)
Stijlfiguren overig	255 (22%)	248 (21%)	503 (22%)
Typografie	130 (11%)	133 (11%)	263 (11%)
Totaal	1138 (100%)	1164 (100%)	2302 (100%)

7. Conclusie

Dit onderzoek is uitgevoerd om antwoord te krijgen op de vraag: *Wat is het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en vrouw uitgedrukt in het sentiment en het aantal taalintensiverende middelen?* Dit is gedaan middels een corpusonderzoek bestaande uit reacties onder artikelen op internetfora geschreven door mannelijke en vrouwelijke opiniemakers. Deze reacties zijn gecodeerd op basis van de taalintensiveerders die in de reacties voorkomen.

Er zijn drie deelvragen behandeld waarbij alle toetsen een niet significant resultaat toonden. De eerste deelvraag behandelde het verschil tussen het sentiment van de reactie en het geslacht van de opiniemaker. Hieruit kon worden afgeleid dat er niet negatiever wordt gereageerd op vrouwelijke opiniemakers op het Internet.

De tweede deelvraag luidde: Is er een verschil in het aantal taalintensiveerders in reacties op mannen of vrouwen? Hieruit bleek ook geen significant verschil te bestaan waardoor er gesteld kan worden dat er niet specifiek meer taalintensiveerders gebruikt werden in reacties op artikelen geschreven door vrouwen.

De laatste deelvraag ging over het verschil in type intensiveerder dat wordt gebruikt in de reacties op mannen en vrouwen. Aangezien hier ook geen significant verband bleek te bestaan wordt er niet méér gebruik gemaakt van één van de acht typen taalintensiveerders die in dit onderzoek behandeld zijn in reacties op mannen en vrouwen.

Terugkomend op de onderzoeksvraag van dit onderzoek kan er op basis van de niet significante resultaten gesteld worden dat er geen significant verschil bestaat tussen reacties op artikelen geschreven door mannelijke of vrouwelijke opiniemakers op basis van de taalintensiveerders die in de reacties voorkomen en het algehele sentiment. Uiteindelijk is dit een goed resultaat voor de maatschappij. Het onderzoek laat zien dat het sentiment en het aantal taalintensiveerders in de reactie niet wordt bepaald door het geslacht van de opiniemaker.

8. Discussie

Dit onderzoek heeft aangetoond dat er geen significant verschil bestaat tussen de onlinereacties onder artikelen geschreven door vrouwelijke en mannelijke opiniemakers.

Echter, Linneman & Melchior (2017) vonden met hun onderzoek naar de toon van onlinereacties op mannelijke en vrouwelijke auteurs van *De Volkskrant* dat vrouwelijke schrijvers vaker negatieve reacties krijgen dan mannelijke schrijvers, en zich daardoor soms ook afvragen of het het dan wel waard is om te blijven schrijven en een mening naar voren te

brengen. Dit resultaat van Linneman & Melchior (2017) is in tegenspraak met de uitkomst van dit onderzoek. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat dit onderzoek specifiek gericht is op de taalintensiveerders in de reacties, terwijl Linneman en Melchior (2017) alleen het sentiment van de reacties hebben meegenomen in hun onderzoek. Aangezien taalintensiveerders in zowel positieve als negatieve reacties voorkomen, geeft dit niet aan dat het voorkomen van taalintensiveerders op negativiteit wijst. Waar Linneman & Melchior (2017) alleen naar het sentiment hebben gekeken, gaat dit onderzoek in op de taalintensiveerders. Dit kan een verklaring zijn voor het verschil in de resultaten. Hetzelfde geldt voor het onderzoek dat is uitgevoerd door *The Guardian*. Het resultaat van dit onderzoek gaf ook aan dat negatieve reacties vaker voorkomen onder reacties op artikelen geschreven door vrouwen dan onder artikelen geschreven door mannen (Gardiner, 2016).

Dat er geen significant verschil is gevonden op basis van taalintensiveerders geeft voor het gebied van online opiniemakers wel een positief resultaat voor de maatschappij in het algemeen. Taalintensiveerders worden ongeveer evenveel gebruikt in reacties op artikelen geschreven door mannelijke als vrouwelijke opiniemakers. Dit geeft aan dat er op dat gebied een gelijkheid bestaat tussen mannen en vrouwen en dat geslacht op dit vlak geen rol speelt. De onderzoeken van Deaux en Taynor (1973) en Rosaldo et al. (1974) gaven beide aan dat er ongelijkheid bestaat tussen mannen en vrouwen in de maatschappij. Deaux en Taynor (1973) onderzochten namelijk het verschil tussen hoogopgeleide mannen en vrouwen en kwamen erachter dat hoogopgeleide mannen hoger geplaatst werden dan hoogopgeleide vrouwen. Dit resultaat geeft aan dat het geslacht hierbij een rol speelt. Dit geeft ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in de maatschappij aan op een ander niveau dan wat het huidige onderzoek behandeld heeft, maar het feit dat er geen verschil is gebleken wat betreft het aantal taalintensiveerders is toch een goed resultaat.

Dit onderzoek is beperkt omdat de opiniemakers die de artikelen hebben geschreven geen uitgesproken types waren. Bij het vormen van het corpus is er op gelet dat de opiniemakers een vergelijkbare status hadden wat betreft bekendheid en allen waren ze over het algemeen geen bekende opiniemakers. Als het onderzoek herhaald zou worden met bekende opiniemakers zou er een ander resultaat naar voren kunnen komen. Bekende mensen hebben namelijk al een reputatie voor zichzelf die een rol speelt als mensen een reactie geven. Het zou kunnen dat de reacties dan meer op de persoon gericht zijn dan op het artikel zelf. Als dit onderzoek herhaald zou worden zou het interessant zijn om alleen bekende mensen te selecteren om te bekijken of dat een ander resultaat oplevert en om erachter te komen of reputatie daarbij een rol speelt.

Bij het selecteren van de artikelen waarvan de reacties in het corpus zouden komen is er

gebruik gemaakt van verschillende nieuwsthema's. Per thema werd er een artikel van een mannelijke en een vrouwelijke opiniemaker geselecteerd. Zo was er bijvoorbeeld zowel een mannelijke als vrouwelijke opiniemaker die schreef over het onderwerp mantelzorg. Van die artikelen werden dan drie reacties geselecteerd en op die manier werd het corpus samengesteld. De verschillende nieuwsthema's die zijn gebruikt in dit onderzoek, waren willekeurig geselecteerd en dit vormt een andere beperking van het onderzoek. Er zijn thema's gebruikt zoals de druk op studenten, het televisieprogramma 'de Luizenmoeder', het leenstelsel en het vuurwerkverbod. Dit zijn wel allemaal maatschappelijke thema's, maar geen uitgesproken thema's, aangezien ze door iedereen belangrijk worden gevonden of met iedereen iets te maken hebben. Daarnaast waren er ook thema's bij die meer uitgesproken waren, zoals de klimaatdemonstraties en de #metoo beweging. Voor vervolgonderzoek kan het interessant zijn om enkel gebruik te maken van uitgesproken thema's, om te onderzoeken of dat een ander resultaat oplevert.

Een andere beperking van dit onderzoek komt door het feit dat er onlinereacties gebruikt zijn voor het corpus. Door de anonimiteit van het Internet kan iedereen plaatsen wat hij of zij wil en wordt de lijn tussen waarheden en verzinsels vaag. Er kan niet worden nagegaan of de reactie echt het standpunt van de reageerder naar voren brengt of dat de reageerder een troll is geweest en voor de grap een reactie heeft geplaatst. Hierdoor kan er niet met zekerheid gezegd worden dat het standpunt van de reageerder ook echt de waarheid is. Als veel reacties door trollen op Internet zijn geplaatst, is dit een beperkende factor voor dit onderzoek.

Een andere ingang voor vervolgonderzoek kan ingaan op het soort internetforum van welke de artikelen geselecteerd worden. In de bijlage van dit onderzoek staat een tabel met de verschillende soorten internetfora die zijn gebruikt en hoe vaak deze zijn gebruikt. Voor het huidige onderzoek was er geen strenge eis gesteld aan het soort internetforum waar de artikelen vandaan moesten komen. In het vervolg kan er een strengere eis worden gehangen aan de internetfora om te kijken of dat een verschillend resultaat oplevert. De beperking van veel verschillende forums is dat er ook veel verschillende doelgroepen zijn die reacties plaatsen. De internetfora variëren namelijk van kranten naar sociale media. Als er gebruik wordt gemaakt van één bepaald soort forum, bijvoorbeeld nationale onlinekranten, is deze beperking verminderd.

9. Literatuur

- Baumeister, R.F., Finkenauer, C., & Vohs, K.D. (2001). Bad is stronger than good. *Review of General Psychology*, 5(4), 323-370. doi: 10.1037//1089-2680.5.4.323.
- Bowers, J.W. (1963). Language intensity, social introversion, and attitude change. *Speech Monographs*, 30(4) 345-352. doi: 10.1080/03637756309375380.
- Buller, D.B., Burgoon, M., Hall, J.R., Levine, N., Taylor, A.M., Beach, B.H, ... Bergen A. (2000a). Using language intensity to increase the success of a family intervention to protect children from ultraviolet radiation: prediction from language expectancy theory. *Preventive Medicine*, 30(2), 103-114. doi:10.1006/pmed.1999.0600.
- Choi, B.H. (2013). The anonymous internet. *Maryland Law Review*, 72(2), 501-570.
- Citron, D.K. (2009). Cyber civil rights. *Boston University Law Review*, 89(61), 61-125.
- Deaux, K., & Taynor, J. (1973). Evaluation of male and female ability: bias works two ways. *Psychological Reports*, 32, 261-262. doi:10.2466/pr0.1973.32.1.261.
- Gardiner, B., Mansfield, M., Anderson, I., Holder, J., Louter., & Ulmanu, M. (2016, 12 april). The dark side of Guardian comments. [The Guardian]. Geraadpleegd van <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>
- Hornikx, J., Pieper, M., & Schellens, P.J. (2008). Versterkende, afzwakkende en numerieke markeringen in claims over cosmeticaproducten: maken ze claims overtuigender? *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 36(1), 3-14.
- Jing-Schmidt, Z. (2007). Negativity bias in language: a cognitive-affective model of emotive intensifiers. *Cognitive Linguistics*, 18(3), 417-443. doi 10.1515/COG.2007.023.
- Liebrecht, C. (2015). Intens krachtig. *Stilistische intensiveerders in evaluatieve teksten (proefschrift)*. Radboud Universiteit Nijmegen, Nijmegen.
- Linneman, E., & Melchior, M. (2017, 3 maart). Zo gaan vrouwelijke opiniemakers om met online haat en intimidatie. *De Volkskrant*. Geraadpleegd van https://www.volkskrant.nl/wetenschap/zo-gaan-vrouwelijke-opiniemakers-om-met-online-haat-en-intimidatie~b1764a77/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=s_hared%20content&utm_content=paid&hash=5d49ab8866a69deca650f88308ecf4b1d0437c98
- Rosaldo, M.Z., Lamphere L., & Bamberger, J. (1974). *Woman, culture & society*. Stanford: California: Stanford University Press.
- Schellens, P.J. (2013). De toon van het debat. Afscheidsrede 11 januari 2013. Nijmegen: RU

- Nijmegen. Geraadpleegd van: <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/102349/102349.pdf?sequence=1>
- Taylor, S.E. (1991). Asymmetrical effects of positive and negative events: the mobilization minimization hypothesis. *Psychological Bulletin*, 110(1), 67-85.
- Van Mulken, M. (2010). Het plezier van vreemde taal. Inaugurele rede, Radboud Universiteit Nijmegen. Geraadpleegd via: <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/74925/74925.pdf>
- Van Mulken, M., & Schellens, P.J. (2012). Over loodzware bassen en wapperende broekspijpen: gebruik en perceptie van taalintensiverende stijlmiddelen. *Tijdschrift voor Taal*, 34(1), 26-53.
- Wieringa, G. (2009). Evaluatief taalgebruik in argumentatie. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 31(3), 214-230. doi: 10.5117/tvt2009.3.narr363.
- Willemsen, W. (2019, 3 mei). Gaan we weer! Sylvana Simons wil totaalverbod op Zwarte Piet. [De Dagelijkse Standaard]. Geraadpleegd van <https://www.dagelijksestandaard.nl/2019/05/gaan-we-weer-sylvana-simons-wil-totaalverbod-op-zwarte-piet/>

10. Bijlage

10.1 Bijlage 1: Soorten internetfora

Soort internetforum	Aantal keer voorgekomen
Joop BNN VARA	36
Telegraaf	11
Volkskrant	9
Parool	8
NRC	8
Facebook	8
Twitter	4
Metronieuws	3
Elsevier weekblad	3
Dagelijkse standaard	3
VPRO	1
AD	1
Omroep West	1
Trouw	1
Scientias	1
Gelderlander	1
NU	1